

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Bezúplatné plnění společníkovi obchodní korporace jako právní jednání absolutně neplatné?

Problematice bezúplatných plnění poskytnutých společníkovi obchodní korporace byla pozornost odborné veřejnosti věnována zejména v souvislosti s přijetím nového ustanovení § 40 odst. 5 ZOK, který se stal součástí právního řádu od 1. ledna roku 2021. I přes relativně dlouhou dobu od nabytí účinnosti tohoto pravidla zatím nebylo vyjasněno, jaký následek pro právní jednání představuje porušení zákazu bezúplatných plnění společníkovi obchodní korporace.

Tento článek se snaží naznačit možný způsob, jak k této otázce přistupovat.

Ustanovení § 40 odst. 5 ZOK sice bezúplatná plnění poskytnutá společníkům obchodních korporací zakazuje, avšak k následkům porušení tohoto zákazu se nevyjadřuje. Ani důvodová zpráva k tomuto ustanovení nenaznačuje, jaký následek by s jeho porušením měl být spojen. Názor v doktríně na tuto otázku není jednotný. Dědič a Lasák se domnívají, že takové právní jednání nebude neplatné, neboť nejsou splněny podmínky stanovené v § 580 odst. 1 OZ.^[1] Kuhn uvažuje, že právní jednání, kterým byla realizována skrytá distribuce zisku (např. poskytnutím bezúplatného plnění společníkovi), může být relativně neplatné nebo relativně neúčinné. Tato úvaha se však blíže nevěnuje zakazu stanovenému v ustanovení § 40 odst. 5 ZOK.^[2]

Posouzení, zda může být právní jednání porušující zákaz stanovený v § 40 odst. 5 ZOK neplatné, musí být provedeno dle § 580 OZ. Podle tohoto ustanovení je neplatné takové právní jednání, které odporuje zákonu, jestliže smysl a účel zákona tento následek (neplatnost) vyžaduje. Rozpor mezi zákonem a právním jednáním však může nastat pouze v případě, že zakazující právní norma má kogentní povahu,^[3] což ustanovení § 40 odst. 5 ZOK má.^[4] Ne každý rozpor se zákonem však způsobuje neplatnost právního jednání.

Neplatnost právního jednání způsobuje pouze tzv. kvalifikovaný rozpor. K určení, zda se v daném případě o kvalifikovaný rozpor jedná (tedy zda smysl a účel zákona vyžaduje, aby bylo právní jednání neplatné), slouží tzv. test proporcionality.^[5] Ten se skládá ze tří otázek: ^[6]

- **Test vhodnosti** – Je opatření omezující základní právo způsobilé dosáhnout cíle, který sleduje zákon?
- **Test potřebnosti** – Existuje jiný způsob, jak dosáhnout sledovaného cíle, který by méně zasahoval do základního práva?
- **Test proporcionality v užším slova smyslu** – Je neplatnost přiměřeným opatřením, vzhledem k tomu, co zákon chrání? ^[7]

Na tomto místě je vhodné zdůraznit, že test proporcionality je nutné provést ve vztahu ke každému jednotlivému případu bezúplatného plnění společníkovi s přihlédnutím ke všem relevantním okolnostem. Není tedy možné učinit paušální závěr o platnosti či neplatnosti právních jednání porušujících tento zákonný zákaz. Dojdeme-li však na základě výše uvedeného testu k závěru o neplatnosti právního jednání, zbývá ještě otázka, zda se jedná o neplatnost absolutní či relativní.

Absolutně neplatné právní jednání je neplatným od počátku a nevyvolává žádné jím zamýšlené právní následky, soud k absolutní neplatnosti přihlédne i bez návrhu a není tedy nutné, aby kdokoli vznášel námitku neplatnosti, jako je tomu v případě neplatnosti relativní. Absolutně neplatná jsou ve smyslu § 588 OZ také právní jednání, která odporují zákonu a zjevně narušují veřejný pořádek. Zákaz stanovený § 40 odst. 5 ZOK patří mezi právní normy upravující distribuci zisku a jiných vlastních zdrojů obchodní korporace a jako takové patří mezi právní normy chránící, mimo jiné, věřitele obchodní korporace.^[8] Z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 10. června 2020, sp. zn. 31 ICdo 36/2020 pak vyplývá, že Nejvyšší soud řadí normy chránící věřitele obchodních korporací mezi normy chránící veřejný pořádek. Za součást veřejného pořádku považuje pravidla, jejichž cílem je ochrana věřitele také doktrína.^[9] Lze tedy dojít k závěru, že právní jednání porušující zákaz bezúplatného plnění společníkovi obchodní korporace jsou v rozporu se zákonem a narušují veřejný pořádek.

Podmínkou učinění závěru o absolutní neplatnosti právního jednání je, že rozpor s veřejným pořádkem musí být **zjevný**, tj. jednoznačný a nezpochybitelný, což bylo rovněž judikováno Nejvyšším soudem ve výše citovaném rozsudku. Jsou-li tedy výše uvedené podmínky splněny (kogentní právní norma, rozpor právního jednání s touto normou, splnění testu proporcionality a zjevnost rozporu právního jednání s veřejným pořádkem), bude takové právní jednání absolutně neplatné.

Právní jednání porušující zákaz stanovený v § 40 odst. 5 ZOK je tedy nutné posoudit v každém konkrétním případě ve světle rozsudku Nejvyššího soudu a pokud se v konkrétním případě bude jednat o zjevné porušení veřejného pořádku, je na místě učinit závěr o tom, že právní jednání je absolutně neplatné.

Závěr

Problematika následků spojených s porušením zákazu bezúplatných plnění poskytnutých společníkovi obchodní korporace prozatím nebyla v judikatuře vyřešena. Vzhledem k tomu, že výše nastíněný postup pro učinění závěru o (ne)platnosti právního jednání vychází z ustálené judikatury Nejvyššího i Ústavního soudu, je velmi pravděpodobné, že při řešení této problematiky budou soudy postupovat právě dle výše popsaného testu proporcionality. Obchodní korporace a jejich společníci by tedy měli mít při poskytování bezúplatných plnění na paměti, že taková právní jednání mohou být stížena sankcí absolutní neplatnosti, a to se všemi negativními následky s tím spojenými.

Mgr. Václav Pařha,
advokátní koncipient

[LTA Legal s.r.o.](#)

Lazarská 13/8,
120 00 Praha 2

Tel.: +420 246 089 010

e-mail: LTA@LTAparters.com

[1] DĚDIČ, J., LASÁK, J. § 40. In: LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., a kol. Zákon o obchodních

korporacích. Komentář. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. ISBN: 978-80-7598-881-2, str. 277

[2] KUHN, P. § 40. In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. Zákon o obchodních

korporacích. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-799-6, str. 117-119.

[3] BERAN, V. § 580. In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha:

C. H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-747-7., str. 641-643

[4] Z uvedeného ustanovení vyplývá výslovný zákaz, odchýlení se od tohoto pravidla ujednáním stran tedy není ve smyslu § 1 odst. 2 OZ možné. Kogentní povahu tohoto ustanovení pak potvrdil také Vrchní soud v Olomouci v usnesení ze dne 8. června 2022, sp. zn.: 5 Cmo 133/2022.

[5] MELZER, F., PIECHOWICZOVÁ, L., § 580. In: MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník - velký komentář. Svazek III. § 419-654. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-003-1. Str. 724; nebo BERAN, V. § 580. In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck,

2019. ISBN 978-80-7400-747-7., str. 641-643.

[6] Viz např. Nález Ústavního soud ze dne 15. prosince 2015, sp. zn. I. ÚS 1587/15.

[7] Možný způsob aplikace testu proporcionality na právní jednání spočívající v bezúplatném plnění společníkovi obchodní korporace viz např. zde (kap. 3.2.): >>> [zde](#).

[8] DĚDIČ, J., LASÁK, J., LÁLA, D. Úvod. In: LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., a kol. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. ISBN: 978-80-7598-881-2, str. LVI; nebo KOVAŘÍČEK, K. Základní kapitál a ochrana věřitelů při jeho rozdělování. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-866-5, str. 58-60. ČERNÁ, S. VIII. Ochrana věřitelů obchodní korporace. In: ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., a kol. Právo obchodních korporací. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. ISBN: 978-80-7598-991-8. Str. 218 a 219.

[9] Viz např. ČERNÁ, S. VIII. Ochrana věřitelů obchodní korporace. In: ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., a kol. Právo obchodních korporací. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. ISBN: 978-80-7598-991-8. Str. 218; ČECH, Petr. Změny v právní úpravě s.r.o. a a.s. od 1.1.2021. Metodické aktuality Svazu účetních České republiky. 2020, č. 9, ISSN: 1211-4138. s. 23-24; ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., KUHN, P. § 1. In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-799-6, str. 5-6.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)
- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)